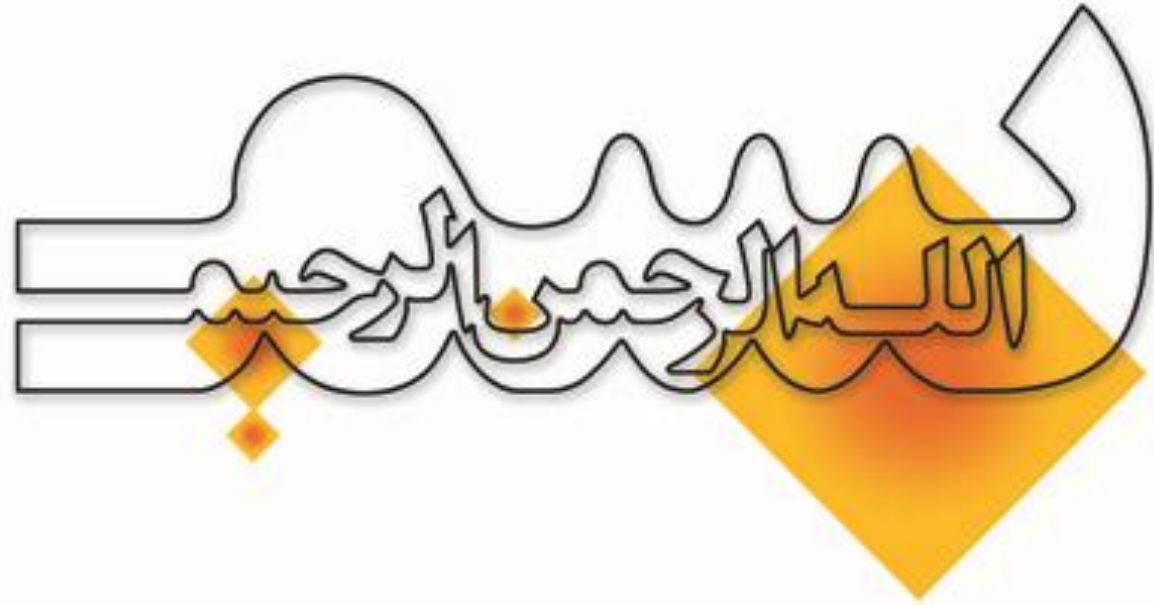

● مشخصات سوره

﴿ آمار: آیات: ۵۲، کلمات: ۱۳۰۷، حروف: ۵۷۸۷، نزول: ۷۰ یا ۷۲، چینش: ۱۴

﴿ مکان و زمان نزول: مکه، سال ۱۲ یا ۱۳ هجرت

﴿ وجه تسمیه: اشاره آیات ۳۵ تا ۴۱ به حضرت ابراهیم (ع)

﴿ فضای نزول:

﴿ سالهای آخر حضور در مکه: فشار مشرکان و تحدید اسلام

﴿ شرک غالب مردم و عدم پذیرش استدلال توحیدی حضرت

﴿ هدف سوره:﴾

- ﴿ هدایت مردم با ترغیب به ثواب بهشت و انذار جهنم
- ﴿ بیان موافقت و هماهنگی قرآن با سایر کتب آسمانی
- ﴿ تحذیر مشرکان از تکذیب قرآن به روش گذشتگان

﴿ وجه تسمیه: اشاره آیات ۳۵ تا ۴۱ به حضرت ابراهیم (ع)

﴿ غرر آیات: آیات ۱۰، ۲۴ تا ۲۵، ۳۴، ۳۵ تا ۳۷.

﴿ فضیلت قرائت سوره: روایات متعدد

● آیه شریفه ۱

﴿الر: حروف مقطعه:

﴿ بخشی از آیه

﴿ یه آیه

﴿ دو آیه

﴿ حروف مقطعه فعلی:

﴿ هشتمین سوره با حروف مقطعه

﴿ تشابه با سور یونس، هود، یوسف، حجر

﴿ ذکر قرآن بهد حروف مقطعه در ۲۴ سوره

﴿ لتخرج:﴾

﴿ «ل»: غایت نه عاقبت

﴿ مفهوم اخراج:

﴿ بیرون کردن

﴿ استخراج از قوه به فعل

﴿ اهمیت اخراج از ظلمت به نور

﴿ اهداف انزال کتب:

﴿ میانی: تقوا، شکر، ذکر، قسط و ...

﴿ غایی: خروج از ظلمت به نور

﴿ اسناد اخراج: به خداوند، نبی، کتاب

﴿ من الظلمات...:﴾

﴿ راز تفاوت:﴾

﴿ الظلمات: به صورت جمع

﴿ النور: به صورت مفرد

﴿ انواع ظلمت:﴾

﴿ ممدوح و مطلوب: مخلوق خداوند

﴿ مذموم و نامطلوب: محصول بشر

﴿ منبع نور: ﴾

﴿ بالاصاله: خداوند

﴿ بالعرض: کتاب و انبیاء

﴿ کاربرد نور و ظلمت: حقیقی نه مجازی

﴿ ثمره پیروی نور الهی:

﴿ در دنیا

﴿ در عقبی

﴿ در بهشت

﴿ باذن ربهم:

﴿ مدلول: امر نه ترخیص:

﴿ برای حضرت(ص)

﴿ برای مردم

﴿ عمومیت اذن الهی

﴿ نسبت اذن الهی و اختیار:

﴿ امر الهی

﴿ هدایت نبی: اختیاری

﴿ هدایت پذیری: اختیاری

﴿ صراط...:﴾

﴿ انواع صراط:﴾

﴿ وحدت صراط و رونده

﴿ عدم وحدت صراط و رونده

﴿ رابطه نور و صراط: بدل

﴿ مفهوم:

﴿ عزیز: غالب غیر مغلوب

﴿ حمید: پسندیده بالذات و بالغیر

﴿ دلیل ذکر عزیز و حمید: مفاهیم آیه و سوره

● آیه شریفه ۲

﴿ الله الذی...:﴾

﴿ بیان وصف خداوند ناظر به آیه قبل

﴿ اثر مالکیت مطلق:

﴿ غلبه بر همه چیز

﴿ محمود بودن

﴿ مدلول: بکارگیری همه چیزی برای غایت

﴿ ویل للکافرین... ﴾

﴿ جایگاه جمله:

﴿ جمع تبشیر و انذار

﴿ دلالت عذاب بر عزت

﴿ ورود به جهنم: انواع سوق:

﴿ صرف گزارش

﴿ ستایش

﴿ سرزنش

● آیه شریفه ۳

﴿ یستحبون... ﴾

﴿ مفهوم استحباب: محبت شدید با ایثار

﴿ مدلول: اثر حب دنیا:

﴿ یستحبون...

﴿ یصدون...

﴿ یبغون...

﴿ یصدّون... ﴾

﴿ مفهوم صدّ: صَرَف و انصرَف

﴿ ابعاد صراط مستقیم:

﴿ بیرونی

﴿ درونی

﴿ مصادیق صدّ: تبلیغ غلط و ...

﴿ یبغونها... ﴾

﴿ مفهوم عِوَج و عَوَج

﴿ مدلول: کجراهه رفتن و کجگاهه نمایی

﴿ اولئک...:﴾

﴿ احتمال ضلالت:

﴿ گم کردن راه:

﴿ نزدیک جاده اصلی

﴿ دور از جاده اصلی

﴿ گمراهی:

﴿ علم به مقصد و جهل به راه

﴿ جهل به راه و مقصد

﴿ اتصاف ضلالت به بُعد:

﴿ در واقع وصف کافر

﴿ از باب درجات

● آیه شریفه ۴

﴿ بلسان قومه:

﴿ ریشه: دلیل عقلی

﴿ مفهوم لسان: فرهنگ و زبان نه نژاد و قوم

﴿ عمومیت تطبیق لسان نبی و قوم

﴿ جمع وحدت لسان و عمومیت:

﴿ غیر اولوالعزم

﴿ اولوالعزم:

﴿ همگانی غیرهمیشگی

﴿ همگانی همیشگی

﴿ لیبِّینَ لَهُمْ:﴾

﴿ جایگاه تبیین: شرط کمال تلاوت، تزکیه، تعلیم
﴿ متعلّق تبیین: مطلق و شامی حوزه فردی و اجتماعی
﴿ شمول «لهم»: کل بشر به واسطه وجود فطرت

﴿ یضلّ الله...:﴾

﴿ نوع تمایل بشر:

﴿ اولاً: خیر

﴿ ثانیاً: پس از غلبه هوی: شر

﴿ فرق اضلال و هدایت:

﴿ هدایت: ابتدایی و پاداشی

﴿ اضلال: فقط کیفری

● آیه شریفه ۵

﴿ ارسلنا:﴾

﴿ ضرورت رسالت

﴿ عمومیت رسالت

﴿ بآیاتنا:﴾

﴿ «ب»: مصاحبت

﴿ انواع آیات: پیش، حین و پس از رسالت

﴿ مدلول: معجزا بین

﴿ أن أخرج... ﴾

﴿ هدف حضرت در رسالت

﴿ معنای «أن»:

﴿ تفسیری

﴿ مصدری

﴿ دلیل عدم ذکر «بإذن الله»

﴿ مصداق ظلمات: سیاسی، اعتقادی، اجتماعی

﴿ اقتضائات نورانیت جامعه:

﴿ پیشوای آگاه و توانمند

﴿ آزادی جامعه از طاغوت

﴿ حکومت دینی هدفمند

﴿ پایداری و شکر توامان

﴿ ذکر ہم... ﴾

﴿ مفہوم ایام

﴿ اہمیت یادآوری:

﴿ ذکر عذاب گذشتگان عاصی

﴿ ذکر پاداش گذشتگان عابد

﴿ مدلول ایام:

﴿ زمان بروز مہر و قہر الہی

﴿ بستر امتحان خاص الہی

﴿ مصداق ایام اللہ: روایات عام، خاص

﴿ انّ فی...:﴾

﴿ مفهوم:

﴿ شکر: معرفت و اعلان نعمت و اجلال منعم

﴿ صبر: کف نفس مقابل محرک داخلی و خارجی

﴿ جایگاه صبر و شکر: متناسب با امتحان الهی

﴿ رابطه صبر و شکر: شکر النعمه اجتناب المحارم

﴿ اهمیت صبر و شکر در مقام جهاد:

﴿ نوع صبر و شکر

﴿ انتساب به خداوند

انواع صبر:

در طاعت

در معصیت

در مصیبت

اثر صبار شکور: آیات:

همگانی: هدی للناس

خاص: لكل صبار شکور

﴿ تفاوت صبر و سکوت:

﴿ ساکت: ظلم پذیر

﴿ صابر: ظلم ستیز

﴿ شبهه: کم صبری حضرت موسی(ع):

﴿ پاسخ:

﴿ صبر حضرت در قبال بنی اسرائیل

﴿ تفاوت حضرت با حضرت خضر(ع)

﴿ پذیرش توجیهات حضرت خضر(ع)

● آیه شریفه ۶

﴿ اذکروا نعمه...: ﴾

﴿ مدلول نعمت: نجات از عذاب فرعون
﴿ دلالت «الله» و «انجاکم»: نگاه توحیدی

﴿ یسومونکم سوء...: انواع عذاب:

﴿ خفت و خواری

﴿ کشتن پسران

﴿ بردگی زنان

﴿ و فی ذلکم...:﴾

﴿ مدلول:﴾

﴿ استقامت ناشی از اعتقاد

﴿ عدم هدر خون مستضعفان

﴿ واکنش قوم به بلا:﴾

﴿ صبر اجباری و اضطراری

﴿ استقامت مقتدرانه

● آیه شریفه ۷

﴿ وَاذْ تَأْذِنُ رَبِّكُمْ... ﴾

﴿ مفهوم شناسی: اذن: اعلان و اعلام

﴿ انواع اعلان:

﴿ محلی و منطقه ای

﴿ عمومی و بین المللی

﴿ تفاوت تبشیر و انذار:

﴿ تبشیر: وعده حتمی

﴿ انذار: وعید محتمل

« لئن شکرتم...»

« پاداش شکر:

« خداقلی: ازدیاد نعمت

« خداکثری: سعه وجودی

« مراتب شکر: لسان، قلب، عمل

« عدم دلالت آیه بر وجوب شکر:

« فقدان دلالت در آیه

« وجوب عقلی شکر

« شکر شایسته قوم: عمل خلاف حرکت فرعون

● آیه شریفه ۹

﴿الم یاتکم نبأ...﴾

﴿نبأ: خبر مهم

﴿مدلول: فلسفه تاریخ

﴿لا یعلمهم الا الله:

﴿انبیاء مذکور در قرآن: ۲۵ نفر

﴿ابهام داستان انبیاء در ابتدای تاریخ

﴿جاءتهم رسلهم...: وجود معجزه برای همه انبیاء

﴿ فردّوا...:﴾

﴿ منع تبلیغ:﴾

- ﴿ با دستشان جلوی دهان انبیا را می گرفتند
- ﴿ دست انبیا را در دهان ایشان می گذاشتند
- ﴿ ادله انبیا را به خود ایشان برمی گردانند
- ﴿ کفار دست خودشان را گاز می گرفتند
- ﴿ با دسیسه راه انبیا مسدود می کردند
- ﴿ با زبان نعمت و حجت انبیا را انکار می کردند

« انکار شریعت:

« انکار توحید ربوبی

« انکار معاد و قیامت

« دلالت «انا کفرنا بما ارسلتم»

« شک در رسالت:

« انواع شک: عادی، مریب

« متعلق شک: دعوت و دعوی انبیا

● آیه شریفه ۱۰

﴿ قَالَتْ رَسَلَهُمْ... ﴾

﴿ وَظَيْفَهُ أَنْبِيَاءَ ﴾

﴿ دَعَوْتَ: مُتَعَلِّقٌ: ﴿

﴿ خَالِقِيَّت: حَلْ شَدَه اَسْت

﴿ رِبُوبِيَّت: حَلْ نَشَدَه اَسْت

﴿ دَعْوَى: نُبُوت

﴿ اَنْوَاعِ مُشْرِكَانِ: ﴿

﴿ مُتَقَاضِي مُعْجَزَاتِ مُعْقُولِ ﴿

﴿ مُتَقَاضِي مُعْجَزَاتِ غَيْرِ مُعْقُولِ ﴿

﴿ افی الله... ﴾

- ﴿ مفهوم فاطر: ایجاد از لا شیء
- ﴿ محل «أ»: شک بردار نبودن موضوع
- ﴿ دلیل شک بردار نبودن: قانون علیت
- ﴿ ریشه شک: اکتفا به شناخت محسوس
- ﴿ انواع شک: منطقی، روانی
- ﴿ انواع شکاکان: مصرّح، غیرمصرّح

﴿ یدعوکم... ﴾

﴿ اهداف خلقت:

﴿ غایی: عبودیت

﴿ آلی: قسط، ابتلا، مغفرت...

﴿ دعوت به توحید:

﴿ مستند به خداوند

﴿ مستند به انبیاء

﴿ متعلق دعوت:﴾

- ﴿ عقیده صائب و عمل صالح
- ﴿ نتیجه مترتب بر آن

﴿ اثر دعوت:﴾

- ﴿ دنیوی: یوخرکم...
- ﴿ اخروی: یغفر لکم...

﴿ من ذنوبکم: «مِن»﴾:

﴿ زائده: نقد:

﴿ جمله مثبت است

﴿ «ذنوبکم» معرفه است

﴿ آیات سوره صف خاص است

﴿ تبعیض: با توجه به درجات افراد

﴿ انواع اجل:

﴿ مسمّی: تغییرناپذیر

﴿ مَقْضیّ (معلق): تغییرپذیر

﴿ قالوا إن...:﴾

﴿ «تریدون أن...»: جمله معترضه

﴿ واکنش کفار:

﴿ ناظر به دعوت

﴿ ناظر به ادعا:

﴿ رد

﴿ معجزه خواهی

● آیه شریفه ۱۱

« دلیل ذکر «لهم»:

« تفاوت نوع بحث

« تفاوت در مخاطب

« ان نحن الا بشر...:

« چرا بشر نبی شده؟

« اصل ضرورت رسالت

« قبول بشر بودن و ضرورت آن

« چرا پدرانمان را نفی میکنید؟ ارزش پاسخ ندارد

« چرا شما؟ خواست خداوند با توجه به تفاوت ها

﴿ یمنّ علی من... ﴾

﴿ منّت: مربوط به نعمت بزرگ

﴿ ملاک منّت: اراده مبتنی بر سنن

﴿ و ما کان... ﴾

﴿ معجزه: خارق عادت نه سنت

﴿ معجزات درخواستی: محال، هوس آلود، معقول

﴿ پاسخ انبیاء: همه چیز به اذن خداست

﴿ و علی الله ... ﴾

﴿ چرایی توکل

﴿ نقص انسان

﴿ کمال خداوند

﴿ حیطة توکل: مطلق

﴿ نوع توکل: واگذاری مطلق

﴿ تقدیم «علی الله»: مفید تاکید و حصر

﴿ دلیل ذکر توکل در آیه:

﴿ تسلی مومنان

﴿ عملکرد کفار

● آیه شریفه ۱۲

﴿ و ما لنا الا نتوکل...:﴾

﴿ «ما»: استفهام انکاری

﴿ «و»: حالیه

﴿ «سبلنا»: طرق نجات

﴿ دلیل توکل: هدایت

﴿ لنصبرن... ﴾

﴿ مدلول: دشمنی کفار با انبیاء

﴿ صبر محصول توکل

﴿ پیام آیه: عمل انبیاء به علم

﴿ و علی الله... ﴾

﴿ اهمیت توکل: تکرار سه باره

﴿ عدم منافات توکل و تلاش

● آیات شریفه ۱۴-۱۳

﴿ لنخرجنکم... ﴾

﴿ ریشه توسل به تهدید: استقامت رسل

﴿ تاکیدات کفار: ل، ن، فعل مضارع، ارضا

﴿ عمومیت تهدید به اخراج از سرزمین نسبت به رسل

﴿ لتعودن... شبهه شرک رسل: نقد:

﴿ عود: صیروت نه بازگشت

﴿ تفاوت «عود الی» با «عود فی»

﴿ از باب تغلیب ناظر به مومنان

﴿ فاوحی...: وعده الهی:

﴿ هلاک ظالمان:

﴿ اسکان مومنان

﴿ ذلک لمن...:

﴿ انواع خوف: نفسی، عقلی

﴿ مقامی:

﴿ جایگاه خداوند موقع محاسبه

﴿ قیام خداوند در مقام نظارت

﴿ قیام خداوند برای اجرای عدالت

﴿ شرط پیروزی:

﴿ خوف عقلی: ترس از مقام ربوبی

﴿ خوف نفسی: ترس از وعید الهی

● آیه شریفه ۱۵

﴿ واستفتحوا...:﴾

﴿ متقاضی فتح:

﴿ كفار: در مقام استهزاء

﴿ رسل: در مقام استنصار

﴿ هر دو با انگیزه متفاوت

﴿ خاب: خَیبه: ناامیدی

﴿ نتیجه: خسران

﴿ جبار: رفع نقص با تعدی به دیگران

﴿ عنید: به خود خواندن با خودخواهی

● آیات شریفه ۱۶-۱۷

﴿ من ورائه...:﴾

﴿ عذاب كفار:﴾

﴿ دنیوی

﴿ اخروی:﴾

﴿ نوشاندن آب چرکین

﴿ فشار مرگ آور همه جانبه

﴿ عذابهای سخت دیگر

● آیه شریفه ۱۸

﴿ مثل الذین...: ﴾

﴿ مفردات: ﴾

﴿ رماد: خاکستر

﴿ اشتدّت: محکم بستن، دویدن، سرعت گیری

﴿ عاصف: باد تند، سریع، شدید

﴿ سنت الهی: عدم بقاء عمل بدون نیت

﴿ لا یقدرن... ﴾

﴿ شرط پذیرش عمل: ﴾

﴿ حسن فعلی

﴿ حسن فاعلی

﴿ حقیقت عمل کفار: بی عملی

﴿ نسبت آیه با «و من یعمل مثقال ذره...»

﴿ نمونه اعمال بیفایده:

﴿ انفاق غیرمقبول

﴿ انتقال عمل غیبت کننده

● آیات شریفه ۱۹-۲۰

﴿الم تر...﴾

﴿رویت: دیدن با قلب نه چشم﴾

﴿اثر رویت: فهم:﴾

﴿نظم عمیق درونی: مبدأ﴾

﴿وجود ناظم حکیم: مسیر﴾

﴿هدفمندی آفرینش: مقصد﴾

﴿ بالحق:﴾

﴿ «ب»: مصاحبت، ملابست

﴿ مفهوم حق: عمل هدفدار دارای حرکت غایی

﴿ هدفداری خلقت: ناظر به مخلوق نه خالق

﴿ کاربرد حق:

﴿ برای خداوند،

﴿ برای فعل خداوند

﴿ آیات متناظر:

﴿ با لسان نفی

﴿ با لسان اثبات

﴿ با لسان بیان اهداف خلقت

﴿ کاربرد حق: برای خداوند، برای فعل خداوند

﴿ إن يشأ...:﴾

﴿ انواع مرگ:﴾

﴿ فردی

﴿ جمعی

﴿ مدلول آیه: ادامه پاسخ به تهدید کفار

﴿ دلیل ذکر اتیان در کنار اذهاب

﴿ و ما ذلک...:﴾

﴿ عزیز: شاق و طاقت فرسا

﴿ دلیل ذکر «الله»: علامت قطعیت تحقق

● آیه شریفه ۲۱

﴿ برزوا...:﴾

﴿ بروز: براز: فضای باز و خالی

﴿ مدلول:

﴿ عیان بودن همه چیز برای خداوند

﴿ کنار رفتن پرده از جلوی انسان

﴿ فقال الضعفاء...:﴾

﴿ دیدارها در قیامت:

﴿ ملال آور

﴿ فرح زا

﴿ وظیفه مستضعفان در دنیا:

﴿ مبارزه با مستکبران

﴿ هجرت

﴿ تقیه

﴿ مغنون عنا: دفع خطر

﴿ نتیجه درخواست ضعفا از مستکبران: هیچ

﴿ سواء...:﴾

﴿ جزعنا: جزع: اضطراب بیرونی ضد صبر

﴿ محیص: رهایی از عیب و ناراحتی

﴿ عذاب: محصول دنیا:

﴿ بیان کفار به انبیا در دنیا

﴿ بیان خداوند به انبیا در دنیا

﴿ بیان کفار به مستضعفان در آخرت

﴿ بیان خداوند به کفار در آخرت

﴿ همسانی عذاب ضال و مضل:

﴿ متن گفتگوها

﴿ فرجام کار

● آیه شریفه ۲۲

﴿ لَمَّا قُضِيَ...: اختلاف:

﴿ قابل حل دنیوی

﴿ قابل حل اخروی:

﴿ فرشتگان و فرشته پرستان

﴿ بت ها و بت پرستان

﴿ قدیسان و پرستش گران

﴿ ابلیس و پیروانش

﴿ گمراهان و گمراه کنندگان

﴿ إِنَّ اللَّهَ... ﴾

﴿ دلالت وعد: اعم: ﴾

﴿ وعده

﴿ وعید

﴿ تفاوت وعد: ﴾

﴿ خداوند

﴿ ابلیس

﴿ ایجابی

﴿ سلبی

« ما کان...»

« استفاده از نکره در سیاق نفی

« عملکرد شیطان:

« علمی

« عملی

« الا ان دعوتکم: استثناء منقطع

« مدلول آیه: تثبیت اختیار انسان

﴿ فلا تلومونی...﴾

﴿ «ف»: تفریع

﴿ مصرخ: پناه دادن و به داد رسیدن

﴿ جمع:

﴿ سرزنش شیطان

﴿ استنصار از شیطان

« انی کفرت...:

« راز بیزاری جویی شیطان: عظمت شرک

« متعلّق شرک: اطاعت نه عبادت

« من قبل:

« قبل از شما نسبت به خداوند کافر شدم

« در دنیا نسبت به عمل شما کافر شدم

« قائل «إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ...»:

« خداوند

« ابلیس: اولی

﴿ تکمله:

﴿ ابعاد جنگ ابلیس:

﴿ دسیسه دائمی و همه جانبه

﴿ دیده نشدن ابلیس و یارانش

﴿ نعمت بودن وسوسه ابلیس

﴿ راه مبارزه:

﴿ تجهیز به ابزار متناظر با حمله ابلیس

﴿ پناهندگی مطلق به حصن حصین الهی

﴿ محدوده عدم نفوذ شیطان: مخلصین

● آیه شریفه ۲۳

«أَدْخِلِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ:

«دَلَالَتِ «أَدْخِلِ»: تَكْرِيمُ بَهْشْتِيَانِ

«شَرَطُ بَرْخُورْدَارِي: حَسَنُ فَعْلِي وَفَاعْلِي

«تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ...: بَيَانُ نَهْرِ ذِيلِ جَنَّة: از باب فشردگی اشجار جنة
«بِاذْنِ رَبِّهِمْ:

«مَفْهُومُ اِذْنِ: اَمْرُ اِلَهِی

«مَحْدُودَةُ اِذْنِ: عَامٌ وَمَطْلُوقٌ

«تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ:

«تَحِيَّتِ: از ماده حیات

«تَعَامَلُ بَهْشْتِيَانِ: سَلَامٌ: از سلم

«مَرَاتِبُ سَلَامٍ: اِلَهِی، مَلَائِكَةُ

● آیات شریفه ۲۴-۲۵

﴿الم تر...﴾

﴿انواع تمثیل قرآنی:﴾

﴿ صرف مثل برای تأمل مخاطب

﴿ دعوت به نظریه پردازی در تمثیل

﴿ انواع دعوت به رویت:﴾

﴿ رویت کیفیت مخلوق

﴿ رویت کیفیت کار خالق

﴿ نسبت مثل در آیه:

﴿ توحید: شجره طیّبه

﴿ کفر: شجره خبیثه

﴿ مثل: جامع:

﴿ وجود آیات و رای ادراک غالب مردم

﴿ ضرورت فهم مردم نسبت به همه آیات

﴿ کلمہ طیبہ:﴾

﴿ مفہوم کلمہ: آشکارکننده ضمیر قائل

﴿ کاربرد روایی قرآنی: لفظ، علم، عین

﴿ مدلول: توحید: تکوینی، اعتباری، عینی،...

﴿ طیبہ: پاکی مطلق و دلپذیری جامع

﴿ کشجره طیبه: ﴾

- ﴿ درخت بودن: نظام مندی، ثمردهی
- ﴿ طیب بودن: مطلوبیت، پاکیزگی
- ﴿ استوار بودن: ریشه در اعماق زمین
- ﴿ بلند و آفتابگیر بودن: مانع ناپذیری
- ﴿ میوه دهی دائمی: خیر مطلق بودن
- ﴿ بهره مندی از اذن الهی: تسلیم محض

﴿ باذن ربّها:

﴿ چیدن توسط انسان

﴿ گرفتن از حضرت میکائیل(ع)

﴿ عنایت مستقیم خداوند متعال

﴿ يضرب الله...: حکمت امثال:

﴿ آموزش و بیان حقایق

﴿ واداشتن مردم به اندیشیدن

﴿ تفهیم مطالب عمیق به مردم

● آیه شریفه ۲۶

﴿ مثل کلمه... ﴾

﴿ مفهوم خبیث: عقیده و عمل ناپاک

﴿ اجتثت: کنده شدن از بیخ و رها شدن

﴿ مصداق: مطلق، شاید فعلی نباشد

﴿ ما لها من قرار: تبیین «اجتثت من...»

● آیه شریفه ۲۷

﴿ یثبّت...: تعلیق حکم بر وصف:

﴿ الذین امنوا: بر ایمان

﴿ الظالمین: بر ظلم

﴿ بالقول الثابت...:

﴿ دلیل تثبیت: قول ثابت

﴿ ریشه تکرار الله: انحصار امر به خداوند

﴿ عدم ذکر برزخ: اتصال برزخ به قیامت

﴿ محل تثبیت: غالبا زمان مرگ و برزخ

﴿ تثبیت الهی: مستقیم، غیرمستقیم

● آیه شریفه ۲۸

﴿ بدلّوا...: ﴾

﴿ ادامه مسیر «لئن شکرتم لازیدنکم...» ﴾

﴿ انواع تبدیل: ﴾

﴿ ناسپاسی به جای شکر

﴿ استفاده سوء از نعمت: اولی:

﴿ عدم نیاز به حذف مضاف

﴿ هماهنگی با ادبیات رایج

﴿ احلّوا...:﴾

- ﴿ مفهوم «احلال»: نهادن چیزی در محل مد نظر
- ﴿ مفهوم «بوار»: کسادی فراوان، هلاک
- ﴿ مدلول «دار البوار»: جهنم یصلونها و بئس القرار
- ﴿ احلوا قومهم: پیشگامی ائمه کفر در قیامت
- ﴿ شباهت ملل به اراضی:

﴿ دایر

﴿ بایر

﴿ غیر ذی زرع

﴿ ریشه ابتلاء به بوار: اعتقاد و اعتماد به دنیا

● آیه شریفه ۲۹

﴿ جهنم یصلونها...:﴾

﴿ انواع دوزخیان:﴾

﴿ دچار برون سوزی

﴿ دچار درون و برون سوزی

﴿ مدلول بئس القرار:

﴿ ناصحیح: آرامگاه بد

﴿ صحیح: بی آرامگاهی

● آیه شریفه ۳۰

﴿ جعلوا لله...: ﴾

﴿ عدم اکتفا به تبدیل نعمت:

﴿ «ند»: بدترین نوع تبدیل

﴿ تفاوت مثل و ند

﴿ متعلق بت پرستی کفار:

﴿ سنگ و چوب

﴿ هوای نفس

﴿ لیضلّوا: «ل»: غایت و عاقبت در مسیر منافع کفار

﴿ قل تمتعوا... ﴾

﴿ «قل»: دستور خداوند برای انذار كفار

﴿ مدلول تمتع: هدايت ناپذیری كفار

﴿ ریشه صیرورت: تمتع و دنیاخواهی

﴿ «مصیرکم»: صیرورت مد نظر است نه رفتن

﴿ نسبت كفار و نار:

﴿ ورود در آتش

﴿ هیزم آتش

● آیه شریفه ۳۱

﴿ يَنْفِقُوا... ﴾

﴿ مدلول: انفاق عام غیر واجب

﴿ دلالت «رزقنا»:

﴿ مالک اصلی: خداوند

﴿ انفاق از مال حلال

﴿ انواع انفاق:

﴿ علنی

﴿ مخفی

﴿ من قبل...:﴾

﴿ متعلّق «من قبل»:﴾

﴿ یقیموا الصلاه

﴿ ینفقوا مما رزقناهم

﴿ روابط دنیوی در آخرت:

﴿ حالت عام: نقض:

﴿ روابط اقتصادی: لا بیع

﴿ روابط اجتماعی: لا خلال

﴿ حالت خاص: بقاء:

﴿ روابط مومنانه

﴿ رابطه شفاعت

● آیه شریفه ۳۲

« چرایی اشاره به مقام خلق: جایگزینی طبیعت به جای خلقت توسط کفار
« ادله دهگانه توحید:

« آفرینش آسمانها

« آفرینش زمین

« فرستادن باران و برف

« بیرون آوردن میوه ها

« رام کردن کشتی ها

« تسخیر نه‌رهای آب

« تسخیر خورشید

« تسخیر ماه

« مسخر کردن شب

« مسخر کردن روز

● آیه شریفه ۳۳

﴿ سَخَّرَ لَكُمْ... ﴾

﴿ مفهوم تسخیر: قرار دادن چیزی در مسیر غایت واقعی آن

﴿ مفهوم دائبین: «دأب»: عادت مستمر و جاری

﴿ حیطة تسخیر:

﴿ در خدمت انسان بودن منافع

﴿ در اختیار انسان بودن امور

﴿ بأمرة: دستور خدا برای حرکت کشتی:

﴿ عام

﴿ خاص

« دلیل تکرار «سخر»:

« تفاوت در نوع تسخیر

« شناخت بهتر نعمتها با تکرار

« دلیل تکرار «لکم»:

« تاکید بر اختصاص به انسان

« تفاوت استفاده از نعمتها

« شکر تسخیر: استفاده درست از نعمتها

● آیه شریفه ۳۴

﴿ اتئکم من... ﴾

- ﴿ دستور خداوند به مسألت: قر عام موجودات
- ﴿ اتئکم: ماضی: مستقبل قطعی الوقوع
- ﴿ نحوه مسألت: زبان قال، زبان حال
- ﴿ حیطه مسألت: عام از جمیع ابعاد
- ﴿ کاربرد «کلّ» در قرآن: نسبی یا مطلق
- ﴿ «مِن»:

﴿ ابتدائیه

﴿ تبعیضیه

﴿ مسألت های بدون پاسخ

﴿ و إن تعدّوا... ﴾

﴿ تفاوت «عدّ» و «احصاء»

﴿ تعریف نعمت: مطبوع حواس و قوای انسان

﴿ مدلول نعمت الله: عام خلقت، خاص بشر

﴿ دلیل ذکر نعمت به صورت مفرد

﴿ چرایی استفاده از نعمت الله به جای ضمیر

﴿ مدلول «لا تحصوها»: نفی قدرت نه فعلیت

﴿ وحدت منعم

﴿ إِنَّ الْإِنْسَانَ... ﴾

﴿ اوصاف الهی بعد ذکر نعمت:

﴿ ذکر خیر منعم

﴿ ذکر سوء متنعم

﴿ حق نعمت: تحقق نگاه توحیدی:

﴿ ذکر نعمت

﴿ ذکر ولی نعمت

﴿ چرایی مبالغه:

﴿ کثرت نعمتهای الهی

﴿ استفاده مستمر در غیر مسیر درست

﴿ ناسپاسی نعمت بزرگ ولو یک بار

● آیات شریفه ۳۵-۳۶

﴿ و إِذْ قَالَ... ﴾

﴿ دعای اول مستجاب حضرت: موید:

﴿ امین بودن مکه

﴿ امنیت داشتن مکه

﴿ «بلد» معرفه و نکره:

﴿ تفاوت درخواست بار اول و دوم حضرت

﴿ تفاوت در درخواست دفع و رفع عدم امنیت

﴿ ابعاد امنیت مکه:

﴿ تکوینی

﴿ تشریعی

﴿ واجنبی... ﴾

﴿ دومین دعای مستجاب حضرت

﴿ أجنبی: جنب: گوشه: کنایه از دوری از شرک

﴿ راز دعای حضرت برای خودشان: نیاز دائمی ممکن به واجب

﴿ متعلق دعای حضرت: عام است به قرینه داخلی و خارجی

﴿ عمومیت بنی: پسر و دختر، نسبی معنوی، ذریه اسماعیل و اسحاق،..

﴿ شبهه شرک قریش:

﴿ فرزندان صلبی اسماعیل و اسحاق منظورند

﴿ فرزندان زنده و حاضر مد نظرند

﴿ قریش و ثنی هستند نه صنم پرست

﴿ فقط ذریه مومن مد نظر هستند

﴿ دعا درباره ذریه مومن مستجاب شد

﴿ رب انهن...:﴾

﴿ نسبت با آیه قبل: بیان دلیل دعا

﴿ تکرار «رب»: جهت جذب عنایت الهی

﴿ تفاوت:

﴿ اضلال: ناظر به مسیر

﴿ غوایه: ناظر به مقصد

﴿ دلیل کاربرد جمع مونث و مذکر برای بتهای

﴿ اسناد اضلال به بت:

﴿ حقیقت: بتهای بشری

﴿ مجاز: سنگ و چوب

﴿ فَمَنْ تَبِعْنِي... ﴾

﴿ «ف»: تفریع تبعیت بر دوری از شرک

﴿ مدلول «تبعنی» و «عصانی»: محوریت حضرت در امر توحید

﴿ نتیجه توسعه و تضییق دایره پیام: موضوعیت پیروی

﴿ مدلول «غفور رحیم»: حاکمیت روح رحمت در کلام حضرت

﴿ پاسخ شبهه دعای حضرت:

﴿ معفو بودن شرک قبل از اسلام

﴿ دلالت دعا بر مغفرت بعد از توبه

﴿ دلالت دعا بر توان غفران الهی

﴿ عدم علم حضرت بر غیر معفو بودن شرک

﴿ دعا برای مومنین بیراهه رونده

● آیه شریفه ۳۷

﴿ رَبَّنَا اُنِّی...:﴾

﴿ شروع کلام: «رب»: انتقال از مفرد به جمع

﴿ «من ذریتی»: من تبعیضیه

﴿ «غیر ذی ذرع»: مکه و اطراف مسجدالحرام

﴿ پیام آیه: ضرورت هجرت لازم

﴿ عند بیتک المحرم: ﴾

- ﴿ انتساب خانه به خداوند
- ﴿ اولین خانه برای عبادت
- ﴿ حرمت جنگ و دستگیری در آن
- ﴿ استثناء در زمان ورود به آن
- ﴿ منع اعمال در زمان خاص در آن
- ﴿ احکام خاص ناظر به آن

﴿ ربنا لیقیموا...:﴾

﴿ بیان هدف اسکان: اقامه صلاه

﴿ استعمال اقامه: الصلاه عمود الدین

﴿ آثار اقامه:

﴿ دوری از فحشا و منکر

﴿ صلاح فردی و اجتماعی

﴿ فاجعل افئده...:﴾

﴿ دعای سوم حضرت: گرایش دل مردم

﴿ «من الناس»: من: بیانیه

﴿ ویژگی خاص مکه:

﴿ گرایش تکوینی به آن

﴿ انواع واجب و مستحب آن

﴿ مدلول دعا:

﴿ تشویق مردم به گرایش به اهل بیت

﴿ ترغیب اهل بیت به تعامل خوب با مردم

﴿ سهم مردم در تشکیل جامعه و حکومت: محوری

﴿ راه ایجاد همدلی در جامعه: توجه دهی به خداوند

﴿ وارزقهم من... ﴾

﴿ دعای چهارم حضرت: درخواست رزق

﴿ ویژگی دعا: غیر ذی زرع بودن مکه

﴿ ریشه رزق:

﴿ حاصلخیزی زمین

﴿ سرازیر شدن نعمت

● آیه شریفه ۳۸

﴿ ربنا انک...:﴾

﴿ کاربرد ارض و سماء:﴾

﴿ دال بر شمول عام

﴿ دلالت:

﴿ ارض: محدوده علم ما

﴿ سماء: محدوده جهل ما

﴿ نوع استدلال: شکل اول قیاس:

﴿ خداوند عالم مطلق بر اشیاء

﴿ انسان یکی از اشیاء عالم

﴿ علم مطلق خداوند به انسان

● آیه شریفه ۳۹

﴿ الحمد لله... ﴾

﴿ دلالت «علی الکبر»: تفوق اراده الهی

﴿ وظیفه انسان:

﴿ ناظر به گذشتگان: قدرشناسی و مغفرت خواهی

﴿ ناظر به آیندگان: شکر و عاقبت بخیری طلبی

﴿ ویژگی نعمت مشکور:

﴿ هر دو نتیجه دعای حضرت

﴿ تولد هر دو در پیری حضرت

﴿ هر دو اولاد صالح

﴿ هر دو سرسلسله انبیاء

● آیات شریفه ۴۱-۴۰

﴿ رب اجعلنی...:﴾

﴿ دعای پنجم حضرت: اقامه صلاه

﴿ و من ذریتی: تبعیض:

﴿ همه توفیق نیافتند

﴿ برخی صالح، برخی طالح

﴿ دعای ششم حضرت: قبول دعا:

﴿ خاص: اقامه صلاه

﴿ عام: همه ادعیه

﴿ ربنا اغفر...:﴾

﴿ دعای هفتم حضرت: مغفرت طلبی

﴿ لوالدیّ:

﴿ دلالت بر موحد بودن والدین

﴿ آزر عموست نه پدر. تفاوت:

﴿ اب: پدر، عمو، پدر زن، معلم

﴿ والد: پدر و مادر

﴿ «يقوم الحساب»:

﴿ قیامت: روز قیام همه چیز

﴿ حساب: جزء قائمین قیامت

● آیات شریفه ۴۲-۴۳

﴿ ولا تحسبن... ﴾

﴿ تلقی کفار از تاخیر عذاب: ﴾

﴿ عدم علم خداوند

﴿ عدم قدرت خداوند

﴿ رضایت خداوند

﴿ ریشه تاخیر: ﴾

﴿ سطح: مهلت در دنیا و عذاب در عقبی

﴿ عمق: عذاب در دنیا و تجلی در عقبی

﴿ انما یوخرهم...:﴾

﴿ بستر ظهور حالات:﴾

﴿ زمان بعث از قبر

﴿ هنگام تفکیک ناس

﴿ هنگام حسابرسی

« حالات مشرکان:

« تشخص فیه الابصار:

« لغوی: سیاهی انسان ایستاده، باز کردن چشم و نگریستن، ارتفاع...
« اصطلاحی: از حرکت ایستادن چشم و خیره شدن به بالا از ترس

« مهطعین:

« مفهوم: شتاب کردن، خیره شدن، دراز کردن گردن: گردن کشیدن با وحشت
« کاربرد قرآنی: گردن کشیدن، شتابان رفتن، پاسخ دهی سریع

« مقنعی رئوسهم:

« مفهوم: بالا آوردن سر در حدی که جلو را نبیند: سرکشیدن برای فهم خبر
« برداشت ناصحیح: سر کشیدن برای جلب مغفرت فراوان الهی در قیامت

« لا یرتد الیهم طرفهم:

« مفهوم: پلک چشم و حرکت آن، نگریستن، چشم
« مدلول: پلک نزدن از ترس، چشم نگرداندن از ترس

« افتدتهم هواء:

« مفهوم: دلالت بر خالی بودن و سقوط، فاصله بین زمین و آسمان
« مدلول: خالی بودن دست انسان در قیامت و خالی شدن دل از ترس تهیدستی

● آیات شریفه ۴۴-۴۵

﴿ یوم یأتیهم:﴾

﴿ روز مرگ و طلب مهلت

﴿ روز بعث و طلب رجعت

﴿ روز عذاب استیصال: اولی:

﴿ شاهد درونی:

﴿ اخرنا الی اجل قریب

﴿ ما لنا من زوال

﴿ فیقول الذین ظلموا

﴿ شاهد بیرونی: نجات انبیا و مومنان

﴿ ربنا اخرنا...:﴾

﴿ تفاوت:﴾

﴿ تاخیر: ناظر به دنیا و مهلت خواهی برای جبران

﴿ رجوع، رد: ناظر به عقبی و بازگشت خواهی برای جبران

﴿ فرض اجابت درخواست:﴾

﴿ در دنیا: بازگشت به کفر سابق

﴿ در عقبی: بازگشت به کفر سابق

﴿ مصادیق در عقبی:﴾

﴿ درخواست راه برای خروج از نار

﴿ درخواست عود به دنیا برای کار نیک

﴿ درخواست خروج از نار و عود به دنیا و کار نیک

﴿ درخواست خروج از نار و اعتراف به شقوت دنیوی

« اولم تکنونوا...: پاسخ الهی:

« سوال از ادعای باطل ایشان

« توبیخ عبرت ناپذیری از گذشته

« اشاره به سرنوشت گذشتگان

« اشاره به مثال برای فهم ایشان

﴿ سکنتم فی...:﴾

﴿ معنای سکونت: جایگزینی

﴿ دلالت «الذین ظلموا»

﴿ استثناء آیه:

﴿ اولین ظالمان

﴿ آخرین ظالمان

● آیه شریفه ۴۶

﴿ قد مکروا...:﴾

﴿ مفهوم مکر: مطلق چاره اندیشی

﴿ مکرهم: علامت مکر خاص کفار

﴿ دلیل عدم اثر مکر کفار:

﴿ حضور همه جانبه خداوند

﴿ بازگشت مکر به مکار

﴿ نقطه مقابل مکار: مکر خداوند

﴿ ادعای تقدیر در آیه: ناصحیح است

﴿ وَاِنْ كَانَ... ﴾

﴿ بزرگی مکر کفار:

﴿ در سایر آیات

﴿ در این آیه

﴿ نسبی بودن بزرگی مکر:

﴿ ضعف کید شیطان

﴿ قدرت مکر خداوند

﴿ اختلاف قرائت:

﴿ لَتَزُولَ

﴿ لَتَزُولُ

● آیه شریفه ۴۷

﴿ فلا تحسبن... ﴾

﴿ «ف»: تفریع جهت بیان سنت الهی

﴿ مخاطب واقعی: امت خاصه مشرکان

﴿ متعلق نصرت: همه انبیاء

﴿ مدلول: قطعیت نصرت الهی ولو در بلندمدت

﴿ دلیل قطعیت:

﴿ وعده: قطعیت تحقق

﴿ وعید: قطعی یا احتمالی (اینجا: قطعی)

﴿ ان الله...:﴾

﴿ مدلول همراهی عزیز و ذوانتقام

﴿ زمان انتقام: تبدیل ارض:

﴿ وجود انتقام در دنیا و عقبی

﴿ خلق و جمع ارض و سماء

﴿ شبهه انتقام و ارحم الراحمین:

﴿ انواع رحمت: عاطفی، عقلی

﴿ نوع رحمت خداوند: عقلی

﴿ شبهه هدف انتقام الهی:

﴿ انواع انتقام:

﴿ فردی: عامل تشفی خاطر و قلب

﴿ اجتماعی: عامل عدالت و امنیت

﴿ تکوینی: تجسم حقیقت عمل

﴿ نوع انتقام خداوند:

﴿ در دنیا: اجتماعی

﴿ در عقبی: تکوینی

● آیه شریفه ۴۸

﴿ یوم تبدل...:﴾

﴿ متعلّق تبدل:﴾

﴿ تبدل صفات ارض و سماء

﴿ تبدل ذات ارض و سماء

﴿ دشواری فهم معاد:

﴿ دگرگونی کوه ها

﴿ دگرگونی آسمان و زمین

﴿ وضعیت بهشت و دوزخ

﴿ وضع زمین و آسمان:﴾

- ﴿ تبدیل زمین به نقره، آسمان به طلا
- ﴿ تبدیل زمین به جهنم، آسمان به بهشت
- ﴿ تبدیل زمین به نان سفید یا نان پاک
- ﴿ تبدیل زمین به مکان عاری از گناه
- ﴿ تبدیل زمین به سرزمین هموار
- ﴿ تبدیل زمین به مکان متناسب با افراد

﴿ برزوا لله...:﴾

﴿ مفهوم براز: صحنه باز و وسیع

﴿ دلیل اخفا در دنیا:

﴿ وجود موانع مادی: در عقبی نیست

﴿ دوری اشیاء از هم: در عقبی نیست

﴿ واحد القهار:

﴿ مفهوم: احد بلا ندّ

﴿ مدلول:

﴿ بروزها ناشی از امر الهی

﴿ تغییرات ناشی از اراده الهی

● آیات شریفه ۴۹-۵۰

﴿ تری المجرمین...: عذابها:

﴿ در بند بودن:

﴿ مفردات:

﴿ مقرّنین: بستن چند چیز به هم

﴿ اصفاد: غل و زنجیر دست و گردن

﴿ انواع بستن:

﴿ دست کافر به گردن و کشیدن تا چانه

﴿ کفار به یکدیگر و کشاندن به جهنم

﴿ کفار به شیاطین همراهشان در دنیا

﴿ پوشاندن لباس خاص:

﴿ مفردات:

﴿ سراپیل: جمع سربال: هر نوع لباس

﴿ قطران: مایع سیاه، بدبو، سریع الاشتعال

﴿ مدلول: قیرگون شدن به جای لباس

﴿ پوشاندن صورت با نار:

﴿ مفردات: تغشی(غشاوه): پوشیدن

﴿ مدلول: سوختن جداگانه موگد

● آیه شریفه ۵۱

﴿ لیجزی الله... ﴾

﴿ ظرایف آیه:

- ﴿ الله: ضرورت مبدأ فاعلی
- ﴿ ما کسبت: عینیت جزا و عمل
- ﴿ کسبت: امر بین الامرین

﴿ انواع جزا:

- ﴿ فقهی (تشریعی): در دنیا
- ﴿ کلامی (تکوینی): در دنیا
- ﴿ کلامی (تکوینی): در عقبی

« هماهنگی با جزاء وفاق:

« کمّی: سیئه در قبال سیئه

« کیفی: عینیت عمل و جزاء

« محدوده زمانی عذاب:

« زمان مرگ: سختی جان دادن

« در برزخ: فشار قبر

« در عقبی: مقرنین، سرابیلهم، ...

« سریع الحساب: در دنیا مخفی و در عقبی آشکار

● آیه شریفه ۵۲

« هذا بلاغ:

« متعلق «هذا»:

« آیه ۴۲ تا پایان سوره

« آیه ۴۷ تا پایان آیه ۵۱

« کل سوره حضرت ابراهیم(ع)

« کل قرآن کریم

« مدلول بلاغ: تبلیغ و کفایت

« لینذروا:

« عطف لینذروا بر فعل محذوف و رای فهم بشر

« ذکر صرف انذار: از باب تاثیر بیشتر نسبت به تبشیر

﴿ ليعلموا...: ﴾

﴿ خطابات قرآن: ﴾

﴿ يا ايها الناس، يا بنى آدم

﴿ يا اهل الكتاب، يا ايها الذين اوتوا الكتاب

﴿ يا ايها الذين امنوا

﴿ يا اولى الالباب، يا اولى الابصار

﴿ يا ايها الرسل

﴿ يا ايها النبى، يا ايها الرسول

« اهمیت علم توحید: بلافاصله بعد اذار
« رسالت قرآن:

« بلاغ

« اذار

« تعلیم

« تذکر

« اولوا الالباب: دلالت آیه بر حجیت عقل

و آخر دعوانا ان الحمد لله
رب العالمين